

EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus MÄRTS 2019

Tervitan sind, lehe lugeja. Mul on hea meel, et kogudus on panustanud oma lehe tegemisse. Iga kogudus mõtleb oma info levitamisele. Mõttest teostuseni aitavad tavaliselt head inimesed, kes on valmis vastutust võtma ja tööd tegema. Sellel töö on märkimisväärne roll. Olles kogudusetöös juba kaua aega, tean, et koguduseliikmed tavaliselt ei tea kõike, mida oma koguduses tehakse. Oma leht aitab tehtavale tööle kaasa elada. Oma leht on ka hea sõnum neile, kes pole otseselt kogudusega seotud.

Meie ajastul tagab edukuse informatsiooni omamine ja selle jagamine. See on kogudusetöö võimalus olla avatud ja nähtav, sest kiriku ja meie töö ei ole suunatud suletud ringile, vaid kogu rahvale ja maailmale. Lehe tegemisest kujuneb ka aastakümnetega ajaloo jälg, mille väärtus aina kasvab.

Veebruaris tähistasime koos kohalike omavalitsusega Eesti Vabariigile kahte tähtsat sündmust. Tartu rahu 99. aastapäeva ja EV 101. sünnipäeva. Nendel päevadel heiskasime riigilipud ja kogunesime kirikutesse ja mälestusammaste juurde. Tänasime Jumalat ja meenutasime inimesi, kes oma tööd tegid pühendumusega.

Neid päevi pidulikult tähistades väljendame oma tänulikkust sellele, et meil on oma riik ja avaldame austust inimestele, kes olid ustavad oma töös.

Tartu rahuleping lõpetas kahe riigi vahelise sõjaseisukorra ja Venemaa tunnustas Eesti iseseisvust. Selle meenutuseks helistati 2. veebruaril kirikukelli ja asetaskime küünlad ja lilled vabaduse mälestusmärkide jalamile.

Ajaloo on võimalik õppida. Tartu rahuleping näitab, et elu viib edasi see, kui asutakse üksteisega rääkima. Ei ole nii suurt probleemi, mille puhul on põhjust öelda, et sellest me ei räägi. Kommunikatsioon on alati üks võimalus õigluse jalule seadmiseks.

Tartu rahuleping lõpetas sõja ja Eesti säilitas iseseisvuse. Sõda aga ei tähenda ainult füüsilist võitlust. See on ka vaimne võitlus, mis leiab aset rahuaja tingimustes. Inimelude hävitamine toimub ka rahuajal moraalituse ja vägivallana. Väärtused, mille nimel me usklikena sõna võtame, on elu ja tulevikku hoidvad. Jumala armastuse sõnumitoojatena tahame kinnitada, et inimese elu on püha ja seda tuleb hoida.

Vabariigi 101. aastapäevale mõeldes soovin meile kõigile kindlat usku ja elu põhiväärtuste pühaks pidamist. Siis on nii, et need väärtused hoiavad meid, andes tulevikulootust.

Praost Leevi Reinaru

KOGUDUSE TEGEVUSKAVA MÄRTSIS.

- R, 1. märts kl 9** hommikupalvus (Jaani kirik). **Kl 17.30** segakoori proov (Jaanisaal).
- P, 3. märts kl 11 pühapäev enne paastuaega jumalateenistus armulauaga.** Teema: Jumala armastuse ohvritea. Teenivad õpetaja Kristo Hüdsi ja Teno Ilves, organist Lia Salumäe (Jaani kirik). **Kl 12 LEERIKOOLI ALGUS** (Jaanimaja). **Kl 18** noorteõhtu (noortetuba, Kooli 6).
- T, 5. märts kl 18.30** toomkoori proov (Jaanisaal).
- K, 6. märts kl 12 palvepäeva jumalateenistus armulauaga.** Teenib piiskop Tiit Salumäe. Organist Lia Salumäe. (Jaani kirik)
- R, 8. märts kl 9** hommikupalvus (Jaani kirik). **Kl 13.30** teetund (Jaanisaal).
- L, 9. märts kl 12.15 – 16.15 laulupeo eelproov** (Põhikooli saal).
- P, 10. märts kl 11 paastuaja 1. pühapäeva jumalateenistus armulauaga.** Teema: Jeesus – kannatuste võitja. Teenivad õpetaja Kristo Hüdsi, organist Lia Salumäe (Jaani kirik).
- T, 12. märts kl 18.30** toomkoori proov (Jaanisaal).
- R, 15. märts kl 9** hommikupalvus (Jaani kirik). **Kl 17.30** segakoori proov (Jaanisaal).
- P, 17. märts kl 11 paastuaja 2. pühapäeva jumalateenistus armulauaga.** Teema: Palve ja usk. Teenivad piiskop Tiit Salumäe, õpetaja Kristo Hüdsi ja Teno Ilves, organist Lia Salumäe (Jaani kirik). **Kl 11 Lastekirik** (Jaanisaal). **Kl 12.30** koguduse nõukogu koosolek (Jaanisaal).
- T, 19. märts kl 18.30** toomkoori proov (Jaanisaal).
- N, 21. märts kl 17.30 Kogudusekool alustab.** Registreerimine ja info – Karin Teder 53935121. Esimese tunni teema: "**Leerikool ja kogudusekool**" (Jaanimaja).
- R, 22. märts kl 9** hommikupalvus (Jaani kirik). **Kl 13.30** teetund (Jaanisaal). **Kl 17.30** segakoori proov (Jaanisaal).
- L, 23. märts kl 14 – Piibel köögis** (Jaanimaja).
- P, 24. märts kl 11 paastuaja 3. pühapäeva jumalateenistus armulauaga.** Teema: Jeesus – kurjuse võimu võitja. Teenivad piiskop Tiit Salumäe ja Kalle Jätsa, organist Lia Salumäe (Jaani kirik).
- E, 25. märts kl 12 küüditamise aastapäeva mälestuspalvus** (Jaani kirik). Teenib piiskop Tiit Salumäe. Kõnelevad Arnold Aljaste ja Urmas Sukles.
- T, 26. märts kl 18.30** toomkoori proov (Jaanisaal).
- R, 29. märts kl 9** hommikupalvus (Jaani kirik). **Kl 17.30** segakoori proov (Jaanisaal).
- P, 31. märts kl 11 paastuaja 4. pühapäeva jumalateenistus armulauaga.** Teema: Eluleib. Teenivad õpetaja Kristo Hüdsi ja Teno Ilves (Jaani kirik). **Kl 17.30** jumalateenistus De la Cardie hooldekodus.

JOHANNESE SÕNUMITE LUGEJATELE

26. jaanuaril toimus Johannese Sõnumite toimetuse koosolek, kus arutasime ühiselt meie koguduse kuukirja mineviku ja tuleviku üle. Leht ilmub igakuiselt juba üle 10 aasta, alates 2008. a sügisest. Praegu saadetakse meie lehte rohkem kui 300-le meiliaadressile, paljud loevad seda ka koguduse kodulehelt. Nii sageli ja nii mahukana ilmuv koguduseleht on EELK-s üsna haruldane. Iga lehenumbri taga on toimetuse liikmete ja kaasautorite töö ja pühendumus.

Toimetuse liikmed olid Johannese Sõnumitega selle praegusel kujul rahul. Olulisem on teada, mida arvavad meie lehest lugejad, millised on ootused ja soovid. Soovime leida uusi kaasautoreid, inimesi, kes oskaksid anda IT-alast abi või muul viisil meie lehe väljaandmisele panustada.

Toimetuse otsuse korraldada lehe lugejatele küsitlus tagasiside saamiseks. Küsimustiku koostas Kristel Engman. Vastata saab veebikeskkonnas Google'i küsitlusena ja link on nii postiloendi kaaskirjas kui ka käesolevas artiklis. Küsitlus koosneb ainult 3-st küsimusest ja neile vastamine võtab aega maksimaalselt 5-6 minutit.

Palume kõigil Johannese Sõnumite elektroonilise versiooni lugejatel leida need mõned minutid ja vastata küsimustele. Sellest on suur abi meie toimetusele uute lehenumbrite kavandamisel ja ka lugejatele, kes soovivad saada huvitavat, sisukat ja mitmekülgset hästi kujundatud lehte. Eriliselt palume mõelda viimase küsimuse üle: kas ja kuidas oleks võimalik Sinul panustada lehe valmimisse ja ilmumisse. Kellelgi ei maksaks alahinnata oma võimeid ja oskusi – tõenäoliselt võiks iga

lehelugeja head tahet ilmutades anda omapoolse panuse.

Küsitlus on veebis aktiivne 1.-14. märtsini. Seepärast palun ära lükka vastamist edasi, vaid tee seda kohe uue lehenumbri lugemisel või esimesel võimalusel. Küsitluse tulemustest anname teada mõnes järgmises Johannese Sõnumite numbris.

<https://docs.google.com/forms/d/1IKCTCMqKJDKOFJw90Cny7NnhpgUU5iGR4-X3WONBa10/edit>

Karin Teder

TULE LEERIKOOLI!

Kevadine leerikool algab pühapäeval, 3. märtsil 2019 kl 12.00 peale jumalateenistust Jaani kirikus. Saame tutvaks, tutvume leerikooli kavaga, lepime kokku leeritundide ajad ning tutvume õppematerjalidega.

Täpsemat teavet leerikooli kohta saab õpetajate Tiit Salumäe (tsalumae@yahoo.com 5280635) või Kristo Hüdsi (crysto61@gmail.com 56952758) käest.

KOGUDUSEKOOL ALUSTAB!

Eelmise kuu Johannese Sõnumites kirjutasime kavatsusest alustada meie koguduses uuesti kogudusekooliga. Rääkisime, mida see õppevorm endast kujutab, milliseid teadmisi sealt võib saada ja kuidas see võib õppijaile nende usuelus ja suhtes Jumala ja inimestega kasuks tulla. Ühtlasi kutsusime kõiki osaleda soovijaid endast teatama. Praeguseks oleme kokku saanud juba 7-liikmelise grupi kogudusekoolis õppida soovijaid. Kõik soovijad on asjast väga huvitatud ja ootavad juba kannatamatult esimest tundi.

Ühiselt leidsime ka kõigile sobiva kogudusekooli toimumisaja – selleks sai neljapäeva õhtu kell 17.30, toimumiskohaks Jaanimaja. Tunnid toimuvad üle nädala. Esimene kogudusekooli tund toimub **21. märtsil, neljapäeval, kell 17.30**. Alustame kogu õppekursust sisse juhatava teemaga „Leerikool ja kogudusekool“. Esimesse tundi on lubanud tulla ka meie koguduse õpetaja Tiit Salumäe ja Anu Väliaho, kes koos oma abikaasa Juhaga oli üks eelmise kogudusekooli vedajatest.

Kogudusekooli tunnid on kõigile avatud – teatame iga kuu 1. kuupäeval ilmuvas Johannese Sõnumites koguduse tegevuskavas kogudusekooli toimumisaja ja samuti iga tunni teema. Seepärast jälgi hoolega koguduse tegevuskava! Kui tunned huvi mõne kindla teema vastu, siis tule julgelt sellesse tundi, kus seda teemat käsitletakse. Mõnes tunnis osalemine ei kohusta tingimata tervet kursust läbima. Igast tunnist osavõtjad saavad ka selle tunni teemat käsitleva õppematerjali, mida on hea hiljem korduvalt lugeda, et teadmised mällu kinnistuksid. Õppimine kogudusekoolis ja materjalid on tasuta. Tundi tulles võta kindlasti kaasa Piibel, 1997. a tõlge.

Kui ka Sinus tekkis huvi kogudusekooli vastu ja soov oma usu, Pühakirja ja Jumala kohta teada saada midagi, mida Sa veel ei teadnud, siis tule kindlasti 21. märtsil kohale – kõik liituda soovijad on teretulnud. Samuti palume kõigil, kes palvetavad meie koguduse töö pärast, võtta oma eestpalvesse ka kogudusekool, selle õpetajad ja õpilased: et see teenimistöö võiks head vilja kanda, et me kõik jõuaksime lähemale Jumalale ja oskaksime õpitut kasutada Issanda auks ja oma kaasinimeste teenimiseks.

Karin Teder

KOGUDUSE NOORTETÖÖST.

Koguduse juures on alati olnud noori, sihipärane tegelemine nendega on aga toimunud periooditi. Viimasel kolmel aastal on mul olnud võimalus noortetööd oma silmaga lähedalt näha, sest koos Mari Kuliga on meid usaldatud noorterühma eest hoolitsema. Jagan nähtut teilegi, armsad lugejad.

2016. aasta varakevadel tegi Tiit Salumäe ettepaneku hakata tegelema noortega, kes olid selleks ajaks lastekirikust välja kasvanud. Nõustusin ja sain julgustust ka sellest, et Mari Kuli oli valmis samuti noortetöö osas õla alla panema.

2016. aasta aprillikuus saime noortega esimest korda kokku Jaanimaja raamatukogutoas. Noorterühma tuumik on koosnenud enam-vähem algusest peale kuuest noorest, lisaks on kaks noort osalenud lühemat aega ja on olnud ka sõpru, kes niisama on vaatamas käinud. Suvel said noored enda kasutusse kantseleimaja 2. korruse toa, mida said ise koristada ja käepäraste vahenditega noortetoaks kujundada. Esimese korruse laoruumist leiti toole ja riuleid ning paigutati need oma parima äranägemise järgi. See on väga oluline, et noortel oleks oma ruum ja sellest ongi kujunenud peamine noorteõhtute toimumise koht.

Põhiliseks noortetöö vormiks on meil olnud noorteõhtud, enamasti sagedusega kaks korda kuus, välja arvatud suvekuud, mil kohtumised on olnud ebaregulaarsed. Aeg ajalt on noortekad ka ära jäänud või edasi lükkunud, seda noorte tiheda ajagraafiku tõttu või on juhendajatel midagi ette tulnud. Noorteõhtu on koosnenud tavaliselt vaimulikust teemast, millele lisaks on olnud kitarril saatel laulmist ja mängu. Alati on midagi olnud ka näksimiseks tee kõrvale. Aja jooksul oleme käsitletud väga erinevaid teemasid ja oleme püüdnud neid siduda tänapäeva eluga – näiteks kümnest käsust rääkimisel võtsime eeskuju J. Johni käsitlusest „Kümme käsku 21. sajandil”. Oluline osa on olnud ka vabal vestlusel, kus noored ise saavad arutada südamel olevate küsimuste üle, millele me Mariga oleme saanud lisada kristlikku mõõdet.

Kõik noorteõhtud ei ole siiski toimunud noortetoas – oleme pidanud ka piknikuid Aafrika rannas ja Pullapää poolsaare tipus, teinud mängu kantseleimaja õuel ja promenaadil. Kui noortetoal vahetati aknaid, siis saime kokku lasteraamatukogus ja tegime maastikumängu mööda Haapsalu linna. Emadepäeval oleme teinud maastikumängu ka lastekiriku lastele.

Üheks põnevaks tegevuseks on olnud noortetoa kujundamine. Noortel tuli idee maalida seinale koguduse mõlema kiriku - Toomkiriku ja Jaani kiriku pildid. Tegid ise kavandid ja viisid ise ka lõpule. Lisaks seinale värviti ka laud ja toolid üle, toolidest kujunesid väikesed meistriteosed. Tänu Inglismaa sõpruskogudusele Tunbridge Wellsis saime abi toa sisustamisel. Ostsime diivani ning istumispadjad. Sellesse perioodi jäi ka akendevahetus koos väikese remondi ja keskkütte sissepanekuga.

Oleme noortetoas vaadanud ka filme – kirikuõõ ajal „Martin Luther” ja nüüd hiljuti „Kõikvõimas Bruce”. Noored on ise välja pakkunud mitu filmi, mida võiks tulevikus veel vaadata.

Noorteõhtutel on olnud oma roll ka muusikal. Oleme laulnud kristlikke laule kitarril saatel. Inspireerituna Loviisa noorte külaskäigust 2016. aasta sügisel proovisime mõned korrad ka ise bändi teha, aga see jäi soiku, kuna noortel ei olnud piisavalt aega pühendada, et oma instrumente paremini valdama õppida. Kaks noort õppisid aga vahepeal ukulelet mängima ja esinesid menukalt Põltsamaal toimunud kirikunoorte talvepäevade vabalaval.

Mari eestvedamisel said noored tuttavaks piiblidraamaga, see on piibliloo esitamine pantomiimina muusika saatel. Avalikud esitused toimusid muusikaõhtul koos Loviisa noortega 2016. a novembris ja Palmipuude pühal Jaani kirikus 2017. aastal. Noored on teinud kaasa ka jõulunäidendites, nendes osalemine on neile tuttav juba lastekiriku aegadest. Põnevateks väljakutseteks on noorte jaoks olnud palvuste ettevalmistamine ja läbiviimine kirikuõõl 2017. aastal ja sõpruskoguduse päeval 2018. aastal.

Väga oluline on kohtuda teiste kirikunoortega ja selleks pakuvad head võimalust erinevad kristlikud laagrid ning festivalid. Kahel korral on osaletud kirikunoorte talvepäeval Põltsamaal ja kristlikul noortefestivalil JäPe. Korra on neli noort osalenud Life laagris ja kaks noort said eelmisel aastal osaleda Põhjamaade suurimal kristlikul noortefestivalil Maata Näkyvissä Turu linnas Soomes. Lisaks oleme käinud paaril Lääne-Nigula koguduse noorteõhtul Checkpoint.

Noored ise on kirjutanud laagritest ja noortetööst Johannese Sõnumite, koguduse Facebooki, Lääne praostkonna aastaraamatu Scripta Annalia jaoks ja kristlikku noorteajakirja Pluss.

2018. alates septembrist saame oma noorteka raames kokku kord kuus ja kord kuus toimuvad EELK Perekeskuse eestvedamisel ühisnoortekad suhete teemadel. Osalised on Haapsalu koguduste noored. Jaanuaris toimus see Jaani kirikus ja noored aitasid kaasa toitlustamise juures ning näitasid suurele ekraanile laulusõnu. Sügisest on plaanis taas kaks korda kuus oma noorteõhtu raames kokku saada.

Noorte ajakava on kooli, trenni ja huvitegevuste tõttu väga tihe, tööpäeva õhtuti on pea võimatu noorteõhtuks kokku saada. Ainus kõigile sobiv aeg kokkusaamiseks on pühapäeva õhtul ja seda ka mitte alati, kui on olnud nädalavahetusel mingi laager või muu mitmepäevane üritus. Loodame, et noored ikka jaksavad noortetöös osaleda ja et ehk lisandub ka uusi noori.

Jaanus Kõuts
Noortejuht

SAAME TUTTAVAKS: KOGUDUSE NÕUKOGU AULIIGE ANNELI AMMAS.

Kui ajakirjanik Anneli Ammas oma lugu kirjutab, elab ta sellele üleni kaasa. Ta nohiseb ja sahistab jalgadega, sõrmed annavad klaviatuurile valu. Selline Anneli ongi: kirklik, jäägitu, ustav. Kokkuleppeid et tee, kui küsimuse all on tõde ja õiglus või vaba demokraatlik Eesti.

Annelil on iga ajakirjaniku unistus, Bonniereri preemia (2001). Tal on Haapsalu koguduse kõrgeim autasu, Johannese risti teenetemärk (2006), Valgetähe V klassi aumärk (2017). Veel muid autasusid pühendumusega tehtud töö eest. Tema peamised teemad on poliitika ja Eesti ühiskond oma kõigis eripärades.

„Noored ajakirjanikud unistavad Bonnierist. Ma pole rabelnud selle nimel. Töötasin Päevalehes koos Enno Tammeriga, ta oli tõeline õpetaja ja guru. Kahju, et temasuguseid on ajakirjanduses väheks jäänud,“ sõnas Anneli. „Koguduse autasu on mulle aga kõige armsam. Kõige harukordsem ja kõige ilusam. Bonniere on juba paljud saanud.“

Läänlastele on teada sinu elu ajast, mil tulid Haapsallu. Mis oli aga enne 1985. aastat?

Olen ema poolt pärit Äksi kihelkonnast Tartumaal ja isa poolt Põlva kihelkonnast - õieti on see vana Võrumaa - Vana-Koiola kandist. Sündinud olen Tartus, aga kolm esimest aastat elasime Puskarus Põlvamaal. Kes on käinud maanteemuuseumis, see teab selliseid kohti nagu maaliline vana postitee, Puskaru, Ihamaru, Karilatsi ja kõige ilusam koht - Tilleorg!

Ema oli Puskarus velsker, velskrimaja jäi vana postitee äärde. Uskumatu, aga olen talvel emaga käinud saaniga visiitidel kaasas. Suvel sõitis ema rolleriga, siis seisin rolleril ema jalgade vahel. Kui olin kolmene, läks ema ülikooli arstiks õppima. Elasime Supilinnas Kroonuuaia tänaval, kemps ja kaev õues. Tartus käisin ka lasteaias ja koolis. Isa elas Põlvas, nädalavahetuseks sõitsime isa juurde. Maavanaema elas Vardja külas ja oli laudas lüpsja. Seal on pärit minu loomaarmastus. Maale jõudes ei läinud ma enne tuppä, kui olin laudas käinud. Teiseks oli küsimus: kas seasöök on juba segatud. Alati oli segamata ja siis ma sain seda oma käega segada. Sooja kartulit ja mis seal veel oli. Et vanaema suri üsna noorelt, jäi minu maaelu lühikeseks ja lehmälüpsmist ma päris selgeks ei saanud.

Kolm aastat käisin Tartus koolis, siis tegi ema Tallinnas internatuuri-aasta ja mina olin aasta Tallinnas koolis. Seejärel läksin Põlvas 5. klassi. Põlva on ilus linn, aga Tartu on jäänud mulle siiski kõige rohkem südamesse.

Isa töötab KEKis, oli varustajana sageli komanderingus. Tema oli Põlva-fänn, koduhoidja. Hingelt oli ta muusik, mängis pille ja laulis kogu elu meeskooris, elu lõpupoole ka kirikukooris.

Väikevend sündis, kui ema oli ülikooli lõpetanud. Meil on 12 aastat vahet. Vend Urmet elab Tartus. Kandideerib Vabaerakonna nimekirjas nagu ka eelmistel valimistel. Neli aastat tagasi Andrese toetuseks ning nüüd juba ka mälestuseks.

Ema sai äsja 80, aga veel 77selt käis ta tööl. Ta oli laboriarst. Ema on kaksik, mõlemad õed õppisid esmalt õeks ja siis arstiks. Et vanaisa suri Siberis, onu läks noorena metsa ja suri vaid 19aastaselt, ei saanud õeksed kohe ülikooli minna. Alles 1960. aastate sula ajal avanes võimalus.

Miks läksid just ajakirjandust õppima?

Kirjutamine mulle meeldis. 8. klassis ütles ema, et sa võid ju siis ajakirjanikuks õppida. Keskkoolis hakkasin kohalikku lehte (Koit) lugusid kirjutama. Ühe suve olin lausa tööl. Kui maavanaema oleks kauem elanud, oleks minust võinud ehk ka zooloog või midagi sellist saada.

Mida sa ülikoolist kaasa said?

Superhariduse - millised õppejõud meil olid! Juhan Peegel, Marju Lauristin, Peeter Vihalemm tõid meid õpetama parimad õppejõud. Kirjandust saime palju, eriti vene kirjandust. Vene kirjanduse kateedris olid sellised korüfeed nagu Ann Malts, Valeri Bezzubov, Peeter Torop. Lisaks kirjandusteadlased Jüri Talvet ja Peeter Olesk, filosoofid Leonid Stolovitš ja Rem Blum, eesti keele õppejõud Reet Kasik. Noorematest õppejõududest Krista Aru ja Tiit Matsulevitš. Kõik nad olid suured isiksused ja mõjutasid noort inimest!

Kuidas sattusid Haapsallu?

Lasin ennast suunata tollasesse rajoonilehte Töörahva Lipp. Õppisin ülikoolis televisiooni, aga sain aru, et see pole minu ala. Sügisel 1984 tegin Haapsalus viimase kursuse pika praktika, kaks kuud. Varem olin Haapsalust vaid läbi sõitnud, Hiiumaale malevasse. Eks Läänemaa ole lõunaestlasele ka teistsugune maailm, ligitõmbav.

1985 lõpetasin ülikooli. See oli vinge, imeline aeg. Kui läksin ülikooli, oli sügav stagnatsioon, aga siis hakkas kõik muutuma. Seda, et Eesti ajakirjandus oli valmis muutuva ajaga kaasa tulema, ei saa ülehinnata. Selle, mille olime Marju [Lauristini] jt kaudu ülikoolis saanud, milleks meid oli ette valmistatud - massikommunikatsioon jm - saime kohe kasutama hakata.

Sukeldusid ülepea ühiskonnaellu.

1986 hakkasime tegema muinsuskaitseühingut Noorläänlane. Too oli müstiline aeg. Polnud mingit kokkulepet, aga kõik asjad tekkisid üle Eesti korraga. Kui tegime Haapsalus esimese Noorläänlase kokkusaamise, oli nädala pärast muinsuskaitseklubide üle-eestiline kokkusaamine Jüris. Seal käisid Noorläänlase poolt Gülnar Murumägi ja Kalev Jaago.

Noorläänlase asutamisel oli meile eeskujuks Tiina Mägi juhitud Kodulinn Tallinnas. Tundsin kohustust, et peaksin andma tagasi sedasama, mida mina olin keskkooli ajal mõnelt pühendunud õpetajalt malevas saanud.

Noorläänlaste kuulsaim aksioon oli vanade tänavanimede taastamine.

See oli Valge Daami päevadel augustis 1987. Õieti oli see Tõnis Padu idee, et vanad tänavanimed tuleb taastada. Esimesena kirjutasime päise päeva ajal asfaldile Jaani tänav nime. Kasutasime pihustit, aga see meetodika ei töötanud. Muretseda siis kriiti ja valget värvi. Õhtul alustasime uuesti. Tüdrukud joonistasid kriidiga asfaldile tänav nime, teised värvisid valge värviga üle.

Järgmisel päeval oli trall lahti. Minuga pidi rääkima linna täitevkomitee esimees Arvo Rahula. Tema naine Aino Rahula oli minu ema kursaõde. Olime perekonnatuttavad ja see oli veider, aga muidugi sõbralik vestlus. Hirmu polnud, aga muretsesime, sest vastutasime laste eest.

Noorläänlane tegutses kaks aastat. Elu oli edasi läinud, tuli Kodanike Komiteede aeg.

Usun, et Noorläänlase aeg mõjutas tollaseid noori tugevasti, mõjutab elu lõpuni. Kõik nad on väga tublid, nad said isamaale pöördelisel ajal tegutseda; tunda, et oled milleski suures osaline, tegija ja vastutaja. Mitte et ah!, minust ei sõltu midagi. Sõltub. Tänavanimed muudetakse ära ja sa ise olid selles osaline.

Kuidas sa Andresega tutvavaks said?

Tegin temaga 1985 suvel loo Valge Daami laulukonkursist. Järgmisel suvel abiellusime. Teadsin teda varemgi, et ta tegi koolimuusikale. Muusikali „Charlotte koob võrku” nägin 1984. sügisel ära, kui olin Haapsalus praktikal. Jumal tänatud, et ära nägin.

Kas Lääne Elu asutamist 1989 võib pidada sinu ja Andrese elutööks?

Tolles ajas tegutsedes oli selge, et kui käib Eesti Vabariigi taastamine, on vaja vaba ajakirjandust. Andres oli ülemnõukogu ja Eesti Kongressi liige. Olin tema kõrval ja kaasas.

Kui 1996 Lääne Elust Päevalehte läksin, oli tunne, et olen juba justkui mingi ajalooline isik. Nii palju oli juhtunud. Oled 35-36 ja sul on tunne, et oled juba midagi korda saatnud. Nii paljus osalenud, sinust on nii palju sõltunud. Näinud, et kui kõik teeme, tuleb tulemus. Mida siis veel teha? Saad areneda erialaselt, olla parem ajakirjanik.

Milline on Eesti ajakirjandus praegu?

Sajandivahetusest on meedia palju muutunud. Ootad, et tekiks rahunemine, aga seda veel ei paista. Usun, et pärisajakirjandus ei saa ära kaduda. Vajadus sellise ajakirjanduse järele, mis vahendab professionaalselt kogu seda infouputust, saab ainult kasvada. Kus selline ajakirjandus asub, kas netis või paberil, pole tähtis, peaasi, et ta oleks aus ja vaba. Praegu käib tõmblemine kolme suure meediagrupi vahel: ERR, Postimees Grupp, Ekspress Grupp.

Milline on sinu side kirikuga?

Olen 3aastasena ristitud Tartu Peetri kirikus. See oli meie pere kodukirik.

1991, veidi enne jõulupühi ristas õpetaja Tiit Salumäe kõigepealt Andrese, seejärel leeritas ja laulatas meid. Saime 29aastaselt osa elu esimesest armulauast.

Tunnen vajadust kirikus käia, saada armulauda ja tunda osadust. Tuleb olla alandlik. Ei maksa arvata, et oled maailma naba. Võid teha oma tööd ja uskuda, et see ka maksab midagi ja et sellest tuleb tulemus, aga lõpuks saad ikka aru, et oled juhitud. Jumal annab sulle võimaluse.

Anneli Ammas

Sündinud 29. märtsil 1962 Tartus.

Lõpetanud 1985 Tartu ülikooli ajakirjanduse erialal.

Töötanud Tööraha Lipus, Lääne Elus, Eesti Päevalehes, Postimehes. Toimetanud telesaateid ja kirjutanud raamatuid („Kalle Klandorf, jälitaja ja jälitav”, „Kaie Kõrb. Unistuste nimel”, „Mait Agu. AQ”, koos Kadri Valneriga „75 aastat tantsupidusid” ja „Noorte laulu- ja tantsupeod”).

1989 asutasid koos Andres Ammase ja Arne Veskega Eesti esimese eralehe Lääne Elu.

Oli abielus Andres Ammasega (25. veebruar 1962 – 4. aprill 2018).

Poeg Egert õpib Tallinna ülikoolis.

Bonniери preema 2001, Haapsalu koguduse teeneterist 2006, Ullo Toomi preemia 2010 (koos Kadri Valneriga), Valgetähe V klass 2017.

Lehte Ilves

EESTI, MINU ARM.

24.02.2019 toimus Haapsalu Toomkirikus pidulik kontsert-jumalateenistus tähistamaks Eesti Vabariigi 101. sünnipäeva. Nagu ikka olid lippudega esindatud Kaitseliit ja selle allorganisatsioonid, linna koolid jt asutused. Teenisid meie koguduse abiõpetaja Kristo Hüdsi ja Ridala õpetaja Küllike Valk. Muusikalises osas astus üles naiskoor Kaasike Sirje Kaasiku juhendamisel. Kõnelesid Haapsalu linnapea Urmas Sukles ja Läänemaa Ühisgümnaasiumi õpilane Johanna Liiv. Linnapea märkis, et

sellel aastal saame tähistada ka oma linna väga väarikat 740. sünnipäeva. Tema sõnum meile kõigile oli: hoidkem oma vabadust ja hoidkem oma riiki. Gümnasist Johanna Liiv sidus oma kõne paljuski selle aasta ühe tähtsündmusega: möödub 150 aastat esimesest üldlaulupeost. Paljud luuletused on saanud meile tüvitekstideks just läbi laulupidude. Ja kuigi meie riik on (kõigest) 101-aastane, oleme oma maad armastanud ja seda lauldes väljendanud palju kauem. Kõnes jäi kõlama ka mõte, et tänapäeval on kõik ilmakaared meile lahti ja Eestist rännatakse palju välja – ometi tulevad paljud ühel või teisel moel ka tagasi.

Armastus ja arm on väga tugevad ja ehedad tunded. Tahtkem ja osakem neid tundeid oma maa ja rahva suhtes siis tunda ja väljendada.

Minu Eesti, oled mu arm.

Vahel hell, vahel kange ja karm.

Külmal talvelgi mõtlen sust soojalt
ja õnnistust palun sull' Loojalt.

Tiia Laar

MINU ARM – EESTI!

Austatud kuulajad, head kaasmaalased!

On tore tõdeda, et nüüd, kus üks juubeliaasta äsja läbi on saanud, on juba alanud järgmine. Eelmisel aastal tähistas kogu eesti rahvas meie riigi 100. sünnipäeva. Sel aastal tähistab eesti laulurahvas meie laulupidude 150. sünnipäeva. Mõelda vaid, et kõigest 200 aastat tagasi vabanes pool Eesti alast pärisorjusest, 150 aastat tagasi peeti esimene laulupidu, 100 aastat peale seda oli siin juba Eesti riik ning täna valmistuvad kümned tuhanded lauljad nii Eestist kui ka välismaalt suviseks juubelilaulupeoks, mille pealkiri on „Minu arm“.

Sõna „arm“ omab eesti keeles päris mitut tähendust. Arm on heatahtlikkus ja soosing, arm on ka karistuse kergendus, kuid mis kõige olulisem, arm on armastus. Armastus tekib inimestes siis, kui miski meile väga meeldib, kui midagi poeb nii sügavale hinge, et enam välja ei tule. Armastus tekib, kui miski on imeilus nii seest kui väljast, kui see võtab meid oma lummusesse. Mul on tunne, et eestlased on läbi laulupidude 150 aastat Eestile armastust avaldanud. Isegi juba siis, kui Eesti Vabariiki veel olemaski polnud. Lydia Koidula, kellel möödus äsja 175. sünniaastapäev, kirjutas esimesele laulupeole luuletuse „Mu isamaa on minu arm“, mille viisistas Aleksander Kunileid. Nüüdseks on see luuletus Gustav Ernesaksa viisiga eestlastele kui teine hümn. Lydia Koidula on kirjutanud ka luuletuse „Sind surmani“, mille esimene rida kõlab nii: Sind surmani küll tahan ma kalliks pidada. Pealtnäha rida lihtsaid sõnu sisaldab endas imeilusat mõtet – tahet armastada Eestit kogu oma elu.

Aeg lendab linnutiivul edasi ning juba kirjutaski Juhan Liiv luuletuse „Ta lendab mesipuu poole“, milles õhkab hing kaugel olles isamaa poole. Isamaa igatsusest laulame nüüdseks igal laulupeol juba

aastaid, ometi võetakse tänapäeva ühiskonnas ikka ja jälle teemaks kodumaalt lahkumise probleem. Arvan, et asi pole siiski nii hull. Kindlasti on osa inimesi, kes lahkub, kuid nagu ütlevad taaskord Koidula poolt kirjutatud sõnad: Sinu rüppe tahan heita ma kord viimse unele. Usun, et kõik eestlased jõuavad ükskord tagasi koju.

Lisaks laulupidudele on laulmine Eesti ajaloos olnud ka teisel moel oluline. Eelmise sajandi lõpus toimus laulev revolutsioon. Alo Mattiisen kirjutas sel ajal laulutsükli „Viis isamaalist laulu“ ja laulu „Ei ole üksi ükski maa“. Loomulikult ajendas teda neid kirjutama mis muu kui armastus isamaa vastu. Eesti koosneb erinevatest omanäolistest maakondadest ja nii siduski ta kõik need ühe laulu sisse. Laulu refräänis kõlab samuti ilus mõte – ei taha, ei saa sind jätta Virumaa.

Tänavusel laulupeol laulame üheskoos Tõnis Mägi poolt kirjutatud laulu „Ilus oled, isamaa“. Selle laulu sõnad kirjeldavad Eesti loodust kõige ehedamalt. Rand ja meri, vihm ja päike, linnulaul ning kajakad. Minu kodukohaks Eestis on mereäärne Haapsalu ja kõige selgema koduse tunde tekitab mulle kajakate lagin, mida nii mõnedki inimesed parema meelega ei kuulaks, aga minu jaoks on see kodune ja kõrvale mõnus kuulata. Loomulikult inimene kohaneb ja õpib elama keskkonnas, kuhu ta on loodud, kuid see ei garanteeri veel rahulolu tema hinges. Mina olen õnnelik, sest mul on hing rahul.

Endine Eesti president Toomas Hendrik Ilves on öelnud: „Eesti ei saagi kunagi valmis. Ta kasvab paremaks ja tugevamaks. Ta küpseb avatumaks ja suuremaks. Meie ühise armastuse ja hoolimise toel.“ Armastus ja armulikkus on just need, mida Eesti vajab. Laulgem selgi aastal üheskoos juulikuus Eesti auks, sest mis muu meid paremini hoiab kui kodumaa, mida armastame. Rõõmurohket uut juubeliaastat minu arm, Eesti, ole hoitud ja olgem armulikud!

Johanna Liiv

Läänemaa Ühisgümnaasiumi XII H

VEEBRUARIKUU „PIIBEL KÖÖGIS.“

Veebruarikuu „Piibel köögis“ piiblitunni pidas Karin Teder ja ta rääkis Saarast. Kes oli Saara? – Aabrahami naine, Iisaki ema. Eelkõige siiski Aabrahami naine, kuna Piiblis ei räägita kordagi Saarast kui iseseisvast, eraldiseisvast naisest, lahus Aabrahamist.

Eelkõige seostub Saaraga kuulekus: 1Pt 3:6: „nii nagu Saara oli Aabrahamile kuulekas, „hüüdes teda isandaks““. Ta oli Aabrahamile hea ja kuulekas naine, nagu Jumal oli määranud naise olema, kuid ei maksa arvata, et tal Aabrahami naisena ei olnud mingit sõnaõigust.

Saara lugu uurides selgub, et ta viis nii mõnigi kord läbi oma tahtmise Aabrahami tahtmise vastu (Haagari ja Ismaeli lugu).

Lühidalt on raske edasi anda kõike, mida saime teada Saara kohta, aga oluline meile kristlastena on võtta eeskujuks Saara kuulekust.

„Teie olete saanud Saara lasteks, kui te teete head ega karda mingit hirmutamist“ (1Pt 3:6). Sellel väitel on väga sügav tähendus: teie olete saanud Saara lasteks. Peetrus kirjutab seda kõigile kristlastele, nii meestele kui naistele. Ta tõstab esile Saara kuulekust. Kristlaste ülim kohus on olla kuulekad Jumalale, olla kuulekad Kristusele. Saara on kristlaste kuulekuse eeskuju.

Kuna Aabraham ja Saara on rahvaste esivanemad ning neist pärinevad ka iisraeli rahva kuningad, siis otsustasime ka toiduks valmistada midagi kuninglikku ja selleks oli „kuldne lõhekroon“.

Toit oli suurepärane, maitstes hästi ja Saara loost on meil kõigil palju meelde jätta ja oma elus kasutada.

Kuldne lõhekroon 8-le inimesele:

1kg külmutatud lehttainast; 1 suur porrulauk (õhukeste viiludena); 1 spl oliivõli; 1 spl hakitud värsket tilli; 3 keskmist kartulit (lõigata hästi õhukesteks viiludeks); 200 g viilutatud suitsulõhet; poole sidruni mahl; 1 muna; maitsestamiseks soola ja pipart.

Eelsoojenda ahi 200 kraadini. Määri 23 cm läbimõelduga ahjuvorm võiga. Aseta pool lehttainast koogivormi põhja. Lõika teisest poolest lehttainast üks viil ja lõika see kolmnurkadeks. Aseta taingakolmnurgad vormi servadesse, nii et iga kolmnurga üks nurk on ülespoole. Prae porruviilud

oliivõlis, kuni need on pehmed, maitsesta soola ja pipraga, lisa hakitud till ja kuumuta veel mõned minutid. Jaota porrulauk ühtlaselt vormipõhjas olevale taignale. Maitsesta kartuliviilud soola ja pipraga ning aseta need porrulaugu peale. Kõige peale pane suitsulõhe viilud ja pigista nende peale sidruni mahl. Kata pirukas ülejäänud taignaga ning suru taigna servad tihedalt kokku vormi servades oleva taignaga. Tee taigna peale mõned dekoratiivsed lõiked, määri pirukas lahtiklopitud munaga. Küpseta ahjus umbes 30-35 min või kuni pirukas on kohev ja kuldne.

Sirje Jätsa

NATUKE NALJA.

"Kuni ma Jumalat näinud ei ole, eitan ma tema olemasolu," ütleb ateist preestrile.

"Kui see on teie ainus argument," vastab preester, "siis eitan ma samal põhjusel teie mõistust."

JUHTSALM, MÕTISKLUS JA PALVE.

Kes elavad oma loomuse järgi, need ei suuda meeldida Jumalale. (Rm 8:8)

Pühakiri õpetab, et uuestisündinud kristlasel on kaks loomust: meie vana pärispatune loomus ja Jumala enda poolt loodud uus loomus, mille saame usus ja usalduses Kristuse poole pöördumisel. Vana loomuse on Jumal hukka mõistnud: kõik, kes elavad vana loomuse järgi, on Tema viha all. Vana loomuse järgi elamine on mäss Jumala vastu.

Jumala laps, Kristusesse uskuja peaks elama Jumala loodud uue loomuse järgi. Paraku juhtub liigagi sageli, et kristlased on samastunud oma vana loomusega. Kuidas seda ära tunda, millise loomuse järgi me parajasti elame ja teotseme? See polegi nii lihtne, sest meie vana, patune loomus võib olla vägagi religioosne: vana loomus võib panna meid hardalt palvetama, lugema Pühakirja, täitma usukombeid, viia kirikusse. Vanas, lihalikus loomuses elav kristlane võib oma usukaaslastele paista siira, pühendunud usklikuna – ja tegelikult olla väga kaugel Jumalast. Oma vana loomuse järgi elav kristlane ei suuda meeldida Jumalale. Pühakiri ütleb veelgi karmimalt: Püüe oma vana loomusega Jumalat teenida – see on Issanda silmis jäledus.

Kuidas siis teha vahet, kas meie palved, piiblitugemised, kirikuskäimised ja muud tegevused on usuteod või liha teod? Lihaliku loomuse järgi elav inimene tunneb kõike seda tehes rõõmu iseendast, uues loomuses elav kristlane aga Jumalast. Kas me tunneme pärast palvetamist, piiblitugemist või kirikuskäimist rahuldust, et oleme teinud ühe hea ja Jumalale meelepärase teo? Sel juhul tegutseme ilmselt oma lihloomuses. Uuestisündinud kristlane teab, et häid tegusid ei tee mitte tema ise, vaid Jumal tema kaudu. Nagu ütleb Püha Paulus: „Nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus.“ Meie Jumalas tehtud tegude initsiatiiv, vajalik jõud, tahe ja oskus – kõik see tuleb Jumalalt. Me ei saa

tunda rahuldust iseendast, sest meie endi osa on olematu. Me saame ainult rõõmustada Jumala üle ja olla tänulikud Talle, et Ta oma armus on arvanud heaks meie läbi tegutseda. Piiblis ütleb lihloomuses elav variser: „Jumal, ma tänan Sind, et mina olen hea!“ Uues loomuses kristlane ütleb: „Jumal, ma tänan ja kiidan Sind, et Sina oled hea!“ Vaadakem endasse ja otsustagem ausalt ja erapooletult, kumb mõtteviis on ka meie mõtteviis.

**Armas Jumal, meie hea Isa!
Me täname, ülistame ja kiidame Sind,
et Sina oled meid Kristuses uuesti sünnitanud.
Sa kinkisid meile uue, puhta ja püha loomuse,
milles me suudame Sind ülistada, Sind südamest armastada,
olla Sulle kuulekad ja elada püha elu Sinu palge ees.
Aita, armas Isa, et Sina saaksid suureks meie sees
ja meie väikeseks Sinu ees.
Aita meil surra oma patusele lihloomusele,
salata oma mina, omaenese soovid ja tahe
ning otsida ja austada ainult Sind.
Jumal, meie Isa, me kiidame, ülistame ja austame Sind igavesti!**

Karin Teder

PILTE VEEBRUARI SÜNDMUSTEST.

Tartu Rahu kontsertjumalateenistus Jaani kirikus 2. veebruaril.

EV 101 aastapäev Haapsalus

EV 101. sünnipäev Helsingi Alppila kirikus ja pärja asetamine Vanakiriku aias Eesti Vabadussõjas langenud soomlastele.

Noored kunstnikud.

AMMASE FONDI STIPENDIUMI SAI ANTI NÖÖR.

25. veebruaril, Andres Ammase 57. sünniaastapäeval andis fond välja esimese stipendiumi. Selle pälvis Läänemaal lõõtsamehena tuntud Anti Nöör. Ta on ka hinnatud pottsepp ja korstnapühkija, aga stipendiumi pälvis ta ennekõike Rannalõõtsa festivali ja pillimängufestivali korraldajana.

Tunnustus tuli Läänemaal täiesti uue traditsiooni, ehtsa rahvamuusika, pillimängufestivali Rannalõõts algatamise eest. Pillipidu on toimunud kaheksal suvel ning kolmandat korda tulevad pillimehed kultuurimajja kokku võistu mängima.

„Neis Anti ettevõtmistes on ehedust, kuulsuse ja au ihkamiseta tegutsemist, mida Andrese fondi stipendiumiga soovimegi tunnustada,“ märkis Andrese fondi juhatus oma otsuses. „Mitte keegi ei ole Antile öelnud, et korralda festival! See on tulnud muusiku hingest ja sisemisest sundusest jagada muusikarõõmu Haapsalus. Fondi esimese stipendiumiga soovime innustada teisigi algatama uusi ettevõtmisi, mis elu Haapsalus ja Läänemaal ilusamaks ning väärtuslikumas muudavad. Selle stipendiumiga tahame meelde tuletada, kui palju võib ühest Lehte Ilves

SÜNNIPÄEVAD MÄRTSIS.

1. märts	Tamur Tammine	
2. märts	Tiit Aedmäe	60
	Kaido Rehkalt	
	Gloria Magdalena Strauss	
3. märts	Lilli Veide	80
	Tormi Ojasoo	
4. märts	Tiina Kütt	
	Grete Katharina Strauss	
5. märts	Leida Niinemäe	86
	Liis Laur	
9.märts	Indrek Kalda	45
	Ülle Kõva	
	Piret Soome	
10.märts	Liisi Holmberg	
11. märts	Küllike Valk	
	Emma Miia Martson	
15.märts	Taavi Lauringson	40
	Airi Laanepuu	
16. märts	Leida Arna	92
	Sigrid Tarkmeel	84
	Silvi Baradinskas	78
17. märts	Vaike Pertel	84
	Heli Tammik	
	Vallo Vilta	
	Tõnu Parbus	
	Katrin Jets	
18. märts	Kaidi Mutso	
	Peeter Vihmann	35
22. märts	Ülo Birnbaum	76
23. märts	Kadri Rehkalt	
24. märts	Raven Saar	25
	Rait Bachman	10
25. märts	Triin Laasi	40
26. märts	Loviise Radjuk	84
	Tiit Lõhmus	50
27. märts	Aire Nilb	
	Kristel Borman	
28. märts	Angeliina Schwindt	
	Kristi Ainjärv	
29. märts	Anneli Ammas	
	Mari Saviir	
30. märts	Karl Vihterpal	89
31. märts	Linda Sain	82
	Reino Kaukes	45
	Eva Cramer	
	Oskar Saareväli	

PALJU ÕNNE JA ROHKET ÕNNISTUST SÜNNIPÄEVALASTELE

EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNESE KOGUDUS.

KOGUDUSE KANTSELEI. Kooli tn 6, on avatud esmaspäeval kolmapäeval ja reedel kl 9-15.
Kohtumine koguduse õpetaja piiskop Tiit Salumäega palutakse kokku leppida telefon 5280635.
Koguduse abiõpetaja Kristo Hüdsi

Telefon 473 7166, 473 7167.
E-post haapsalu@eelk.ee
Koduleht <http://www.eelk.ee/haapsalu/>
Aadress Kooli 6, 90501 Haapsalu
Pangakonto IBAN EE811010602003965006 (SEB);
IBAN EE442200001120274032 (SWEDBANK).
Registrikood 80210533

Koguduse infokiri Johannese Sõnumid saadetakse soovijaile e-postiga. Kui soovid, et ka Sinu e-posti aadress lisatakse kirjasajate hulka, palun anna oma soovist teada haapsalu@eelk.ee

Eesti kiriku elust saab lugeda <http://eelk.ee/> ja <http://www.eestikirik.ee/>

Jaani kirikus toimuvad pühapäevased jumalateenistused 13. jaanuarist kuni 20. aprillini.

Toomkirik on avatud piletiga reedel ja laupäeval kell 11 – 16 ja pühapäeval kell 13 – 16.

Vaata www.haapsalulinnus.ee

Linnuses toimuvate ürituste kohta vt lähemalt: <http://www.haapsalulinnus.ee>

TOIMETUS.

Tiit Salumäe E-post: tsalumae@yahoo.com 5280 635.
Kristo Hüdsi E-post: kristo.hudsi@eelk.ee 56952758
Kristel Engman E-post: kengman@hotmail.com
Lydia Kalda E-post: lydia.kalda@hotmail.com .
Lia Salumäe E-post: liasalumae@hotmail.com 53039 835.
Lehte Ilves E-post: lehte.ilves@gmail.com
Karin Teder E-post: karin.teder@mail.ee
Maria Strauss E-post: mariastrauss@gmx.de
Tiia Laar E-post: tiia.laar@gmail.com
Teno Ilves E-post: teno.ilves@gmail.com

Koguduse häälekandja ilmub alates septembrist 2008. Ootame lugejate kaastöid, küsimusi ja soove, millest järgmistes Johannese Sõnumites lugeda soovitakse. Palume teie abi, et Johannese Sõnumid jõuaksid võimalikult paljude huvilisteni. Teatage soovijate e-posti aadress koguduse kantseleisse.